

**15. ZEMALJSKI USTAV (ŠTATUT) ZA
BOSNU I HERCEGOVINU**
(17. februar 1910. godine)

§ 1.

Bosna i Hercegovina jesu *jedno jedinstveno zasebno upravno područje, koje stoji po zakonu od 22. februara 1880., drž. zako. 1. br. 18., ug. zak. čl. VI.: 1880., pod odgovornim vodstvom i vrhovnim nadziranjem c. i kr. zajedničkog ministarstva.*

Upravljati zemljom kao i vršiti i primjenjivati zakone dužnost je zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu. Ona je podregjena zajedničkome ministarstvu, kojemu je povjereno vodstvo bosansko-hercegovačke uprave, te mu je odgovorna za svoje cjelokupno zvanično poslovanje.

Sudske i upravne vlasti, koje postoje u zemlji, ostaju u svome doja-košnjem sastavu i snazi. Preinačenje dopušteno je samo prema § 2. zakona pomenutih u 1. rastavku.

U svim poslovima, koji ne pripadaju u vlastiti opseg rada zemaljske vlade, ali kojih se zakonski domašaj proteže na Bosnu i Hercegovinu, valja o zasebnim interesima ovih obiju zemalja saslušati zastupnike zemaljske uprave.

Bosansko-hercegovačke čete kao i ostale vojničke uredbe Bosne i Hercegovine organski su dio oružane sile monarhije.

I.

Opšta građanska prava.

§ 2.

Svi su zemaljski pripadnici pred zakonom jednaki.

§ 3.

Bosansko-hercegovački pripadnici jesu oni, koji su to svojstvo stekli ili će ga u buduće steći:

1. zakonitim rođenjem od roditelja zemaljskih pripadnika ili nezakonitim rođenjem od matere zemaljske pripadnice;

2. pozakonjenjem po ocu zemaljskom pripadniku;
3. udajom za muža zemaljskog pripadnika;
4. stalnim namještenjem austrijskog ili ugarskog državljanina u javnoj službi u Bosni i Hercegovini;
5. naročitim podjeljenjem po nadležnom mjestu.

Svojestvo bosansko-hercegovačkog pripadnika, koje je stekao muž, proteže se takogjer i na njegovu ženu kao i na njegovu maloljetnu zakonitu djecu.

Za bosansko-hercegovačke pripadnike smatraju se dotle, dok ne bude dokazano drugo njihovo pripadništvo:

1. svi, koji su rođeni u Bosni i Hercegovini;
2. nahodi, što su u Bosni i Hercegovini nagjeni i odgojeni.

§ 4.

Što se tiče načina, kako se teče i gubi svojestvo bosansko-hercegovačkog pripadnika, vrijede propisi, koji sada postoje, dokle ne budu drugim zakonitim naredbama popunjeni ili izmijenjeni.

§ 5.

Svaki zemaljski pripadnik može po volji u zemlji odabrati svoje prebivalište i boravište, teći nepokretnine svake vrste i time slobodno raspolagati kao i baviti se pod propisanim uslovima svakom granom privrede.

One, koji nijesu mještani, dopušteno je protjerati iz nekoga mjesta ili područja samo prema propisima, koji o tome postoje.

Zemaljskog pripadnika nije dopušteno prognati iz zemlje.

§ 6.

Lična je sloboda zaštićena zakonom. Sudski se pritvor može odrediti i na snazi održati samo u slučajima, koje je zakon ustanovio i samo na način, kako to zakon propisuje.

Pravo administrativnih, redarstvenih i finansijskih vlasti, da zatvaraju i presuguju, uregjeno je u naročitim propisima.

§ 7.

Nikome se ne smije oduzeti njegov zakoniti sudija.

Sudije su u vršenju svoga sudskog zvanja samostalni i nezavisni.

§ 8.

Sloboda se vjere i savjesti ujemčava.

Niko ne može radi ispovijedanja svoje vjere biti progonjen i prekraćen u svojim pravima.

Vršenje vjerezakona u kući ujemčava se svakome, a javno članovima priznatih vjerskih udruženja, koliko se tome ne protive javni obziri.

Sada priznata vjerska udruženja jesu:

1. muslimansko,
2. srpsko-pravoslavno,
3. rimsko- i grčko-katoličko,
4. evangeličko, augsburškog i helvetskog zakona,
5. jevrejsko.

Uživanje građanskih i političkih prava nezavisno je od ispovijedanja vjere, no ispovijedanjem vjere ne smiju se ukraćivati građanske dužnosti.

§ 9.

Priznata vjerska udruženja upravljajuće unutrašnjim poslovima po svome ustavu, koji po zakonu postoji.

Ta će vjerska udruženja i nadalje posjedovati i uživati svoje zavode, zadužbine i zaklade, namijenjene bogoštovnim, nastavnim i dobrotvornim ciljevima.

§ 10.

Ujemčava se, da će se među muslimanima primjenjivati šerijatsko pravo na porodične i ženidbene poslove te na nasljedstvo u mulku.

§ 11.

Svim zemaljskim pripadnicima ujemčeno je čuvanje narodne osobine i jezika.

§ 12.

Svako ima pravo, da slobodno iskazuje svoju misao govorom, pismom, štampom ili u slikama, bez povrede zakonskih propisa protiv zla upotrebljavanja toga prava.

Preventivna cenzura štampe jest i ostaje ukinuta.

Administrativne zabrane pošti ne će se primjenjivati na štampane spise, koji izlaze u zemlji.

§ 13.

Znanost i njena nauka jesu slobodne.

Oko obrazovanja mladeži treba se dovoljno starati javnim školama.

Nastavne i odgojne zavode osnivati i na takvima naučavati ovlašten je svaki zemaljski pripadnik, koji je za to na zakoniti način dokazao svoju sposobnost i ispunio ostale dotične oblasne propise.

Vrhovno vodstvo i nadziranje cjelokupne nastave i odgoje pripada zemaljskoj vladi.

§ 14.

Stan je nepovredan.

Krivični postupak propisuje, kada se i kako smije preduzeti pretres kuće u svrhu krivičnog sudovanja.

U svrhu redarstvenog i financijskog nadziranja smiju se preduzeti pretresi kuće samo u slučajima ustanovljenim u propisima, koji postoje.

Ove ustanove vrijede takogjer za pretres i uzapćenje papira.

§ 15.

Tajna pisma, pošte i brzojava zaštićena je zakonom.

Propisi, koji postoje o uzapćenju i otvaranju pisama, brzojava i pošiljaka, ostaju netaknuti.

Povrede tajne pisma i spisa progoniće krivični sud.

§ 16.

Vlasništvo je nepovredno. Iskup (ekspropriacija) može se provesti samo iz obzira na javno dobro ili iz drugih u zakonu naznačenih razloga te uz primjerenu naknadu prema zakonima, koji za to postoje.

Kazna oduzimanjem imanja (konfiskacija) nije dopuštena.

Propisi krivičnog zakona kao i administrativni, financijski i dohodarinski propisi o gubitku i oduzimanju robe ostaju na snazi.

§ 17.

Svako je vlastan podnositi molbe (peticije).

Molbe pod skupnim imenom smiju podnositi samo priznate udruge (korporacije).

§ 18.

Zemaljski pripadnici imaju pravo skupljati se.

Vršenje toga prava ureguje se naročitim zakonom.

§ 19.

Društva se mogu osnivati samo po zakonskim odredbama, koje o tome postoje.

§ 20.

U slučaju rata, kao i onda, kad se neposredno očekuju ratna preduzeća, konačno u slučaju nemira ili kad se pojave u većoj mjeri veleizdajnička ili za sigurnost pogibeljna pothvatanja, može zemaljska vlada po Previšnjem ovlaštenju u pregjašnjim paragrafima ustanovljene odredbe ograničiti ili obustaviti za cijelu zemlju ili za pojedine njezine dijelove.

Ove iznimne mjere valja proglasiti u Glasniku zakona i naredaba, kao i objaviti na način običajan u mjestu, a na jednaki ih način opet ukinuti, kad nestane za to razloga.

II.

Sabor.

§ 21.

Na zakonima saragjivaće sabor, u koji će stanovništvo Bosne i Hercegovine odašiljati poslanike.

Potanje ustanove o opsegu saborskog rada sadržane su u III. razdjelu.

§ 22.

Članovi sabora Bosne i Hercegovine jesu:

A. lica po položaju (viriliste), i to:

1. reis-el-ulema, vakufsko-mearifski direktor, sarajevski i mostarski muftija i osim toga po imenovanju najstariji muftija;
2. četiri srpsko-pravoslavna mitropolita i potpredsjednik velikog upravnog i prosvjetnog savjeta srpsko-pravoslavne crkve;
3. rimsko-katolički nadbiskup i dva rimsko-katolička dijecezanska biskupa kao i oba redodržavnika franjevačkog reda;
4. sefardijski nadržabin sarajevski;
5. predsjednik vrhovnog suda;
6. predsjednik odvjetničke komore u Sarajevu;
7. načelnik glavnog zemaljskog grada Sarajeva;
8. predsjednik trgovačke i obrtničke komore u Sarajevu.

B. 72 birana poslanika, koje treba birati po izbornome redu, što se ujedno izdaje.

§ 23.

Njegovo carsko i Apoštolsko kraljevsko Veličanstvo imenuje svake godine na početku zasjedanja za upravljanje saborom izmeđju njegovih članova predsjednika i dva potpredsjednika, koji će biti ovome zamjenici. U predsjedništvu biće zastupana svaka od triju glavnih vjeroispovijesti zemlje, pri čemu će se kod svakog idućeg imenovanja saborskog predsjedništva te tri vjeroispovijesti obrediti.

U ovaj se red ne će ni novim izborima dirati.

§ 24.

Zvanje saborskih članova (saborski period) ustanovljuje se na pet godina.

Kad se navrši redovni saborski period ili ako bude sabor prije raspušten, raspisaće se po svoj zemlji novi izbori najdalje za šest mjeseci.

Ako se pojedini poslanici odreknu mandata, umru, izgube svojstvo, koje je potrebno, da mogu biti izabrani ili prestanu biti iz kojega drugoga zakonitog razloga saborskim članovima, onda treba još za onaj saborski period u roku od šest nedjelja raspisati naknadni izbor.

Bivši saborski članovi mogu biti nanovo izabrani.

§ 25.

Birači ne mogu poreći izbora poslanika u sabor.

Članovi sabora ne smiju primati nikakvih uputstava i smiju samo lično glasati.

§ 26.

Sabor treba da se na Previšnji poziv po pravilu svake godine jedanput sastane u zemaljskom glavnom gradu Sarajevu.

§ 27.

Na prvom saborskom sastanku u svakom saborskom periodu treba svaki njegov član da se zavjeri, da će biti vjeran i poslušan Njegovome carskom i Apoštolskom kraljevskom Veličanstvu kao i da će nepokolebljivo vršiti zakonske propise i savjesno ispunjavati svoje dužnosti.

Članovi, koji po tom nanovo unigju, treba da se zavjere, kad prvi put dogju u sabor.

Usteže li se koji poslanik učiniti zavjeru u propisanom obliku, gubi svoj mandat.

§ 28.

Predsjednik otvara sabor sazvan po Njegovome Veličanstvu, predsjedava sjednicama i upravlja raspravama.

§ 29.

Poglavica zemlje, građanski doglavnik i odjelni predstojnici kao i za to odregjeni zvaničnici bosansko-hercegovačke zemaljske uprave ovlašteni su, da učestvuju u svim saborskim vijećanjima.

Oni moraju biti na zahtjev vazda saslušani.

§ 30.

Sabor je ovlašten, da upravlja zemaljskoj vladi pitanja o svemu, što pripada u njegov opseg rada; da traži od nje obavještenje o molbama, koje su stigle i da izjavljuje svoje mišljenje u obliku adresa ili resolucija.

Žalbe, koje podigne sabor vršeći svoj opseg rada, upravljaju se preko saborskog predsjedništva i preko zemaljske vlade zajedničkome ministarstvu, kojemu je povjereno vodstvo bosansko-hercegovačke uprave.

§ 31.

U izvršnoj vlasti nemaju dijela ni sabor ni pojedini saborski poslanici, pa se s toga sabor ili pojedini saborski poslanici ne mogu ni lično upletati u zvanični rad vladinih oblasti ili pojedinih zvaničnih lica niti mogu uopće neposredno utjecati na rad ili odredbe pomenutih vlasti i lica.

§ 32.

Molbe, koje saboru uprave općine, udruge ili pojedina lica, a preda ih koji član saborski, može sabor pretresati i, proprativši ih kako treba, uputiti vladi.

Molbe, koje nije predao član sabora, ne smiju se uopće primati.

§ 33.

Članovi saborski mogu prema ustanovama, sadržanim u poslovnome redu, stavljati interpelacije na zemaljsku vladu.

§ 34.

Članovi saborski ne mogu se nikad uzeti na odgovor radi svog glasanja kao i govora u saboru samome ili u njegovim odborima. No ova se nepovrednost ne proteže i na ona lica, koja su ponavljajući i raznoseći to, možda počinila kakvo kažnjivo djelo.

Za vrijeme zasjedanja ne smije se nijedan član saborski radi kažnjivog djela bez pristajanja sabora pritoriti niti se smije protiv njega sudski postupati, izuzevši, da bude uhvaćen na samome činu.

Pa i onda, kad bude uhvaćen na samome djelu, mora sud odmah priopćiti predsjedniku sabora, da je pritvoren.

Time se ne dira u zakonske ustanove o pozivanju svjedoka pred sud.

§ 35.

Sabor ne smije općiti sa drugim predstavništva niti smije izdavati kakvih objava.

Odaslanstva (deputacije) se ne smiju pustiti ni u sjednicu sabora ni u sjednicu njegovih odbora.

Saborska odaslanstva smiju se slati na Previšnji dvor samo onda, kad se isposluje prethodno Previšnje odobrenje.

§ 36.

Da bude saborski zaključak valjan, potrebna je nazočnost više od polovice saborskih članova i apsolutna većina glasova nazočnih lica.

Za zaključak, koji se tiče zakonodavstva u stvarima bogoštovlja (§ 42., tač. 15.) potrebno je, da bude nazočno barem četiri petine svih saborskih članova i da pristanu barem dvije tećine nazočnih lica.

§ 37.

Na sve vladine osnove, koje pripadaju u nadležnot bosansko-hercegovačkog sabora, treba da pristanu vlade obiju država monarhije prije, nego će biti predane saboru.

§ 38.

Zakonskim osnovama, koje je usvojio sabor, treba Previšnja potvrda (sankcija).

Nju će isposlovati zajednički ministar kojemu je povjereno vodstvo bosansko-hercegovačke uprave, na predlog zemaljske vlade i nakon što su pristale vlade obiju država monarhije.

Potvrgjeni zakoni objavljuju se u ime Njegovog carskog i Apoštolskog kraljevskog Veličanstva i uz supotpis zajedničkog ministra, kojemu je povjereno vodstvo bosansko-hercegovačke uprave.

§ 39.

Sabor izabire iz svoje sredine za sav saborski period zemaljski savjet od devet članova, koji će na pitanje zemaljske vlade ovoj davati izjave ili

mnijenja o takvim javnim poslovima, u kojima ima Bosna i Hercegovina dijela.

Vlada obiju država monarhije mogu, nakon megjusobnog sporazuma, preko zajedničkog ministarstva, kojemu je povjereno vodstvo bosansko-hercegovačke uprave, pitati zemaljski savjet ili se on može istim putem obraćati na njih sa istovetnim predstavkama. Svaku izjavu, koju zemaljski savjet upravi na jednu od vlada, treba da zajedničko ministarstvo, kojemu je povjereno vodstvo bosansko-hercegovačke uprave bez odlaganja priopći drugoj vladi.

Svaka vjeroispovijest u saboru bira u zemaljski savjet onoliko članova, koliko joj prema srazmjeru pučanstva zapada.

Predsjednik je sabora ujedno i predsjednik zemaljskog savjeta.

§ 40.

Predsjednik zaključuje sabor na Previšnji nalog.

Na odredbu Njegovog carskog i Apoštolskog kraljevskog veličanstva može se sabor u svako doba odgoditi ili raspustiti.

III.

Opseg rada sabora.

§ 41.

Opseg rada bosansko-hercegovačkog sabora u poslovima zakonodavstva proteže se isključivo na bosansko-hercegovačke poslove. Svi poslovi, koji se ne tiču samo Bosne i Hercegovine, nego i jedne ili obiju država monarhije, izuzeti su ih toga opsega rada.

Napose ne može bosansko-hercegovački sabor da zaključuje:

1. O svim poslovima, koji su na osnovi zakona od 21. decembra 1867., drž. zak. 1. br. 146., ug. zak. čl. XII.: 1867. zajednički kraljevinama i zemljama zastupanim u carevinskom vijeću i zemljama svete ugarske krune, kao i o poslovima, te se izmegju obiju država monarhije utanačuju zajedničkim sporazumom u smislu spomenutih zakona; *nadalje o zakonodavstvu, koje se tiče vojne dužnosti, dozvoljavanja novaka i ustanovljivanja novačkog kontingenta, zatim o odredbama o stanovima i izdržavanju oružane sile i o svim ostalim poslovima, koji se tiču oružane sile.*

2. O svim poslovima, koji se uregjuju u ugovoru uglavljenome izmegju kraljevina i zemalja zastupanih u carevinskom vijeću i zemalja svete ugarske krune na osnovi zakona od 21. decembra 1867., drž. zak. 1. br. 146., ug. zak. čl. XII.: 1867. *o uregjenju megjusobnih trgovačkih*

prometnih sveza (zakon od 30. decembra 1907., drž. zak. 1. br. 278., ug. zak. čl. XII.: 1908.) ili koji će se u buduće u ugovorima te vrste urediti.

3. O svim poslovima, koji su bili uređeni zakonom od 20. decembra 1879., drž. zak. 1. br. 136., ug. zak. čl. LII.: 1879. *o osnivanju zajedničkog carinskog saveza sa Bosnom i Hercegovinom.*

4. O svim poslovima, koji mogu biti i u Bosni i Hercegovini uređeni po zakonu od 22. februara 1880., drž. zak. 1. br. 18., ug. zak. čl. VI.: 1880., samo na osnovi zakona složno postavljenih u obim državama monarhije ili na način propisan u § 3., rastavku 2. pomenutog zakona.

§ 42.

Nadležnost bosansko-hercegovačkog sabora proteže se uz ograničenja predviđena u prethodnom paragrafu na zakonodavstvo o ovim poslovima:

1. *Ustanovljivanje godišnjeg zemaljskog proračuna*, dotično odobrenje proračuna unutar granica postavljenih u §§ 45., 46. i 47.
2. *Uzimanje novih zajmova i pretvaranje* (konvertiranje) zajmova, koji već postoje.
3. Rasvojenje i opterećavanje zemaljskog imanja.
4. *Krivično pravosugje.*
5. *Krivično redarstvo kao i redarstvo nad strancima, putnice i popis pučanstva.*
6. Građansko pravo sa izuzetkom sadržanim u § 10.
7. *Javne knjige.*
8. *Trgovačko i mjeničko pravo* ubrojivši amo zakonodavstvo o dioničkim društvima (komanditska društva na dionice), o društvima s ograničenim jemstvom, o društvima za osiguranje, o tečevnim i gospodarskim zadrugama. *Šumsko i rudarsko pravo.*
9. *Pravo udruživanja i skupljanja.*
10. *Štampa i zaštita umnog vlasništva.*
11. *Zdravstvo* kao i obrana od bolesti rednja (epidemija) i zaraza (epizootija), nadalje podizanje novih i proširivanje dojakošnjih bolnica i drugih zdravstvenih zavoda, potpomaganje bolnica, ambulatorija, općinskih bolnica i t.d.
12. *Obrt, izvršivanje obrta, redarstvo nad obrtom i svi ostali obrtni pravni poslovi.*
13. *Ustanove općega dobra*, obezbjeđivanje u bolesti i nesreći, osiguravanje u starosti i staranje za radništvo, sirotinju i t.d. kao i svi drugi socijalni politički poslovi.

14. *Načela nastave o svim naučnim i nastavnim zavodima.*
 15. *Poslovi bogoštovlja, koji se tiču sveza vjeroispovijesti megjusobno ili prema vladinoj vlasti, koliko se time ne dira u ravnopravnost, unutrašnju uredbu i u vršenje pojedinih po zakonu priznatih vjeroispovijesti.*
 16. *Agrarni pravni odnošaji.*
 17. *Podizanje novih i preinačivanje gospodarskih zavoda, koji postoje.*
 18. *Mjere za podizanje i unapregjivanje gospodarsva uopće kao i svi veći gospodarski prinovci (melioracije).*
 19. *Šumsko redarstvo, nadalje svi propisi o postupanju s privatnim šumama, o priznanju prava vlasništva na šume, propisi, kako da se provede uregjenje svih vrsti posjeda u području šumarstva.*
 20. *Uvogjenje novih poreza kao i povišivanje poreza, koje već postoje ili ustanovljivanje nameta na porezu, koja već postoji.*
 21. *Preobražaj (reforma) i evidencija katastra.*
 22. *Podizanje i preinačivanje kaznionica.*
 23. *Gradnja željeznica, za koje se predlože vladine osnove, gradnja cesta, putova i drugih komunikacija.*
 24. *Izdržavanje cesta i javnih komunikacija, dotično prireze na poreze za ceste.*
 25. *Zasnivanje, dotično uregjenje kupališta i lječilišta.*
 26. *Sastav općina.*
- Osim toga je bosansko-hercegovački sabor nadležan:
27. *da ispituje i odobrava zaključne račune i pošljedke rukovanja sa proračunom, koji je sabor odobrio.*

§ 43.

Zakoni i naredbe izdane u Bosni i Hercegovini prije nego je postavljen ovaj ustav, vrijede dotle, dok ih zakoni usvojeni po saboru i potvrđeni po Njegovome carskom i Apoštolskom kraljevskom Veličanstvu, dotično nove naredbe izrijekom ne ukinu ili ne preinače.

Poreze, danci i dohodarina pobiraće se po zakonima koji postoje, dotle, dok ne budu ovi zakonito (§§ 41. i 42., tačka 20.) preinačeni.

§ 44.

Zemaljska vlada treba da svake godine na vrijeme podnese saboru proračun o zemaljskim prihodima i rashodima, a sabor treba da ga uzme bez odlaganja u pretres tako, da može stati na snagu zakona prije početka iduće godine.

Ne riješi li sabor na vrijeme proračuna, ostaje na snazi proračun tekuće godine dotle, dok ga ne zamijeni novi zakonito usvojeni proračun.

§ 45.

Redovni i izvanredni izdaci za c. i kr. bosansko-hercegovačke čete i vojničke zavode staviće se u zemaljski proračun u iznosu, koji treba godišnje proračunati po istim načelima, koja se uopće primjenjuju kod izračunavanja istovrsnih izdataka za c. i kr. vojsku.

U proračun uvršteni iznosi potrebe za c. i kr. bosansko-hercegovačke čete i vojničke zavode nijesu predmet raspravljanja u saboru.

§ 46.

Ustanova al. 2. § 45. vrijedi takogjer i za stavke proračuna za poslove, koji su u objema državama monarhije uregjeni zajedničkim sporazumom. Ove stavke valja uvrstiti prema onim općenim i posebnim zakonskim ustanovama, koje teba primjenjivati u smislu § 41. u Bosni i Hercegovini.

§ 47.

Onaj dio potrebe i pokrića, koji se tiče poslova zemaljskog duga, poslova oko polučivanja poreznih prihoda, kao i erarskih radnja, izuzevši poslove monopola, koji potpadaju pod ustanovu § 46., treba staviti u zemaljski proračun u takvim svotama, koje će osigurati potpuni uspjeh financijskog rukovanja.

§ 48.

U slučaju, da za proračunskog perioda nastupe izvanredne i nepredviđene potrebe, predložiće zemaljska vlada saboru osnovu naknadnog zakona k proračunu, kako da se podmire nužni izdaci.

No ako te nepredviđene prijeke potrebe nastupe u vrijeme, kad sabor nije na skupu, mogu se za to nužna sredstva, nakon što pristanu vlade obiju država monarhije, dozvoliti na predlog zemaljske vlade. Previšnje odobrenom naredbom, ali uz obavezu, da se radi naknadnog odobrenja razlozi i uspjesi ove odredbe odmah dadu na znanje saboru, kad bude prvi put sazvan.
Zaključna odredba.

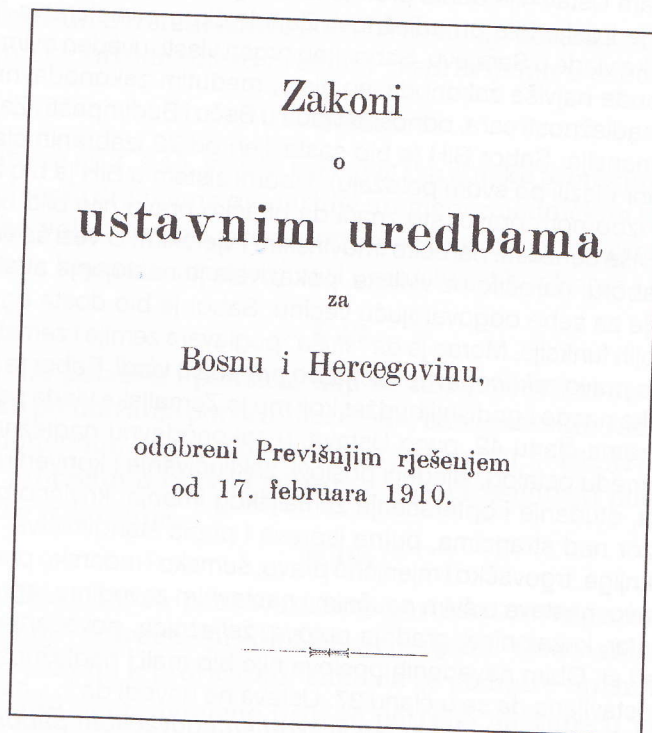
§ 49.

Ovaj ustav staje na snagu danom proglašenja.

Izvor naveden prema: *Bosanski ustav*, fototip izdanja iz 1910. godine, priredio U. BAVČIĆ, uvodna studija M. IMAMOVIĆ, Sarajevo 1991, 61-81. (Dalje se citira kao *Bosanski ustav*.)

Komentar – Rad na izradi Zemaljskog ustava (štatuta) za BiH zajedno sa Izbornim redom i Saborskim poslovnim redom, Zakonom o skupljanju za BiH, Zakonom o društvima za BiH, kao i Zakonom o kotarskim vijećima trajao je dugo, gotovo godinu i po dana. Car Franjo Josip je konačno 17. februara 1910. sankcionirao Ustav i spomenute zakone koji zajedno sa Ustavom predstavljaju jedinstvenu cjelinu i reguliraju ustavni poredak u BiH. Svečano proglašenje Ustava izvršio je Marijan Varešanin, u to vrijeme zemaljski poglavar u BiH, 20. februara iste godine u Velikoj dvorani Zemaljske vlade u Sarajevu pred svim članovima vlade i ostalim uzvanicima. Sam Ustav nije donio promjene u organizaciji upravne vlasti u BiH. Vrhovna vlast je i dalje bila u nadležnosti Zajedničkog ministarstva finansija u Beču i Zemaljske vlade u Sarajevu. Sabor kao organ vlasti, uveden ovim Ustavom, trebao je da bude najviše zakonodavno tijelo, međutim zakonodavna vlast je i dalje ostala u nadležnosti cara, odnosno vlada u Beču i Budimpešti i Zajedničkog ministarstva finansija. Sabor BiH je bio sastavljen od 72 izabranih članova i 20 virilista (u Sabor ulazili po svom položaju). Izborni sistem u BiH je bio baziran na ograničenom izbornom pravu, što znači da biračko pravo nije bilo opće, nego ograničeno s više cenzusa, naročito imovinskim i vjerskim. U vezi sa tim, podjela mandata u Saboru, naročito uz viriliste, pokazivala je nastojanje austrougarske vlasti da dobije za sebe odgovarajuću većinu. Sabor je bio dosta ograničen i u obavljanju svojih funkcija. Morao je da “*sluša*” poglavara zemlje i zemaljsku vladu, pa je isključivo *pravo zakonodavne inicijative pripadalo vladi*. Sabor je izglasavao samo zakonske nacрте i godišnji budžet koji mu je Zemaljska vlada podnosila na odobrenje. Prema članu 42. ovog Ustava, u zakonodavnu nadležnost Sabora spadali su, između ostalog, sljedeći poslovi: zaključivanje i konvertiranje postojećih zajmova, otuđenje i opterećenje zemaljskog imanja, krivično pravosuđe i policija, nadzor nad strancima, putne isprave i popis stanovništva, građansko pravo, javne knjige, trgovačko i mjenično pravo, šumsko i rudarsko pravo, štampa i autorsko pravo, nastava u svim naučnim i nastavnim zavodima, agrarno-pravni odnosi, katastar, kaznionice, gradnja putova, željeznica, povećanje i uvođenje novih poreza i sl. Obim navedenih poslova nije bio mali i nadležnost Sabora bi bila široko postavljena da se u članu 37. Ustava ne navodi da “... *na sve vladine zakonske osnove koje pripadaju bosansko-hercegovačkom Saboru, treba da pristanu vlade obiju država monarhije, prije nego će biti predane Saboru...*” I pravo odlučivanja u Saboru je bilo ograničeno pošto je u članu 38. Ustava izričito navedeno da su svi saborski zaključci morali dobiti “*previšnju sankciju*”. Prije upućivanja vladaru, saborski zaključci su morali biti dostavljeni austrougarskoj vladi “*na pristanak*”. Bosanskohercegovačka vlada nije zavisila od Sabora, niti mu je bila odgovorna, nego je Sabor odgovarao vladi. Prema ovom Ustavu ozakonjena je prevlast izvršne nad zakonodavnom vlasti. Međutim, bez obzira na sva ograničenja u pogledu zakonodavne i upravne vlasti, Zemaljski ustav i njegovi prateći zakoni su uveli u politički život BiH nove institucije kao što su Sabor, zatim Zemaljski savjet koji je kao poseban organ preuzeo sve poslove komuniciranja Sabora sa ostalim organima vlasti, te kotarsko vijeće. Istovremeno su, u članovima 2-30. ovog Ustava, regulirana i osnovna *građanska prava*, kao i

pravo javnog udruživanja i sakupljanja što je bio bitan preduvjet za funkcioniranje osnovnog parlamentarnog života u BiH. U vezi sa građanskim pravima, poseban značaj ima član 11. ovog Ustava u kojem se ističe da je "... svim zemaljskim pripadnicima zajamčeno čuvanje narodne osobine i jezika...". Konačno, prema članu 20. Ustava, Zemaljska vlada je imala pravo da, u slučaju rata, nemira ili veleizdaje, suspendira navedena građanska prava.

Prva stranica Zakona o ustavnim uredbama za BiH od 17. februara 1910. u kojem su objavljeni Zemaljski ustav za BiH i Zakon o kotarskim vijećima.